

УДК 378.016:004

Алексєєва Оксана Радиславівна

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри педагогіки Навчально-наукового інституту педагогіки і психології
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», м. Старобільськ, Україна
ORCID ID 0000-0003-3719-6775
alekseevaoksana36@gmail.com

Бутенко Людмила Леонідівна

кандидат педагогічних наук,
доцент, доцент кафедри педагогіки Навчально-наукового інституту педагогіки і психології
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», м. Старобільськ, Україна
ORCID ID 0000-0001-8992-7889
llbutenko@gmail.com

Курлішук Інна Іванівна

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри педагогіки Навчально-наукового інституту педагогіки і психології
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», м. Старобільськ, Україна
ORCID ID 0000-0001-7980-7090
innakurlishchuk@gmail.com

Швирка Вікторія Миколаївна

кандидат педагогічних наук,
доцент, завідувач кафедри педагогіки Навчально-наукового інституту педагогіки і психології
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», м. Старобільськ, Україна
ORCID ID 0000-0001-6954-4661
vshvyrka@gmail.com

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ КУРСУ ЗА ВИБОРОМ «ТРЕНДСПОТТИНГ ТА ПРОФЕСІЙНЕ МАЙБУТНЄ СУЧАСНОГО ФАХІВЦЯ»

Анотація. У статті репрезентовано досвід використання інформаційно-комунікаційних технологій у формуванні образу успішного професійного майбутнього в студентів університету на основі трендспоттингу як напрямку моніторингу, виявлення та вивчення трендів сучасності в будь-якій сфері життєдіяльності під час вивчення елективного курсу «Трендспоттинг та професійне майбутнє сучасного фахівця». Автори ґрунтовно розкривають основні питання розробки елективного курсу «Трендспоттинг та професійне майбутнє сучасного фахівця» для вищих навчальних закладів, а також дають стислу характеристику його структури та змісту. Визначено й описано особливості використання інформаційно-комунікаційних технологій як однієї з умов успішної професійної підготовки майбутніх фахівців з урахуванням інформатизації як провідного тренду розвитку суспільства й освіти, зокрема і як засобу створення якісного навчального контенту, розвитку критичного мислення, активізації навчально-дослідницької діяльності студентів. В умовах компетентнісної парадигми вищої школи та домінування конструктивістського підходу в освіті ефективність підготовки конкурентоздатного професіонала забезпечується використанням ІКТ, а саме: ресурсів Інтернет як інформаційного підґрунтя означеного процесу, онлайн-ресурсів трендхантингу, інструментів когнітивної візуалізації, Web 2.0-технологій тощо. Встановлено, що інформаційно-комунікаційні технології не тільки забезпечують високоякісний освітній контент та активують творчі здібності й інші необхідні професійні навички майбутніх фахівців, але й стають основою для прогнозування соціально-економічного розвитку суспільства та професійного майбутнього студентів вищих навчальних закладів. Практика впровадження в освітній процес університету елективного курсу переконливо демонструє доцільність та ефективність використання засобів ІКТ у процесі професійної підготовки студентів університетів з орієнтацією їх на існуючі та можливі в недалекому майбутньому тренди успішності професійного майбутнього сучасного фахівця.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології; тренд; трендспоттинг; студенти університету; візуалізація.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Стрімкий і незворотній розвиток інформаційно-комунікаційних технологій зумовлює новий вектор суспільного розвитку й, природно, позначається на характері подальшої модернізації системи освіти, насамперед вищої, яка покликана готувати висококваліфікованого, конкурентоздатного спеціаліста в різних галузях. Саме на цьому наголошують В. Кремень і В. Биков, зазначаючи, що «інформатизація суспільства передбачає випереджальну інформатизацію галузі науки і освіти, де в основному формується когнітивний, кадровий і науково-технічний фундамент самої інформатизації як процесу й науково-технічного та соціально-економічного явища, закладається майбутнє досягнень і розвитку українського суспільства в цілому» [1, с. 3]. Тож провідною тенденцією сучасного освітнього простору є використання інформаційно-комунікаційних технологій як засобу підвищення ефективності професійної підготовки фахівців.

Успішність становлення особистості професіонала пов'язана з орієнтацією майбутніх фахівців у трендах конкретної предметної галузі, трендах професійної успішності, що зумовлює необхідність уведення в тезаурус професійної освіти понять «тренд», «трендспоттинг», «трендхантинг». Звернення до означених понять набуває особливої актуальності в сьогочасних умовах глобалізації, тотальної інформатизації, швидкого темпу «старіння» інформації, що породжують зміни способів організації діяльності й зумовлюють невизначеність та мінливість усіх сфер життя. На цьому наголошують зарубіжні фахівці соціогуманітаристики. На думку К. Кастільоне (С. Castiglione), А. Рампулло (А. Rampullo) та О. Лічіарделло (О. Licciardello) [2], зазначені умови висувають нові комплексні завдання для нових поколінь, які мають бути здатними уявляти свою соціальну та професійну орієнтацію і, у цілому, майбутнє в межах соціального контексту, якому притаманні стрімкі зміни. Ці перетворення викликані процесами глобалізації, перш за все культурного виміру, і тому майбутні фахівці мають орієнтуватися в сучасних трендах, використовувати результати трендспоттингу для досягнення майбутнього професійного успіху.

Орієнтація в трендах соціального та професійного майбутнього суттєво впливає на процес підготовки фахівців у закладах вищої освіти, виконує мотиваційну та регулятивну функції професійного самовизначення, спрямовує освітній процес в університеті на розвиток особистості майбутніх фахівців з урахуванням провідних тенденцій ринку праці. Тому вважаємо, що професійну підготовку майбутніх фахівців в університетах доцільно здійснювати з урахуванням провідних ідей *трендспоттингу* як напрямку моніторингу, виявлення та вивчення трендів сучасності в будь-якій сфері життєдіяльності. Технологічний складник забезпечення процесу викладання елективного курсу «Трендспоттинг та професійне майбутнє сучасного фахівця» пов'язано з використанням засобів інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема ресурсів Інтернету як інформаційного підґрунтя означеного процесу, онлайн-ресурсів трендхантингу, інструментів когнітивної візуалізації, Web 2.0-технологій тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Темпи змін сучасного інформаційного суспільства зобов'язують вищу школу готувати більш швидкий, більш мобільний клас спеціалістів. Система освіти в минулому не була на це орієнтована. Сучасна система освіти спирається на соціальні, культурні, економічні потреби та тенденції суспільства.

Звернення до трендспоттингу в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців зумовлюється необхідністю формування образу ймовірного майбутнього

особистості, оскільки закладає прогноз щодо соціального стану, можливостей особистісного професійного росту. Т. Титаренко зазначає, що «важливо, щоб людина була готова й здатна постійно змінюватися, вибудовуючи себе в часі життя через бачення реальних перспектив і постановку першочергових життєвих завдань» [3, с. 49].

Одним із шляхів формування образу професійного майбутнього в студентів університету доцільно розглядати *трендспоттинг* як напрямок моніторингу, виявлення та вивчення трендів. Тренд – це новий напрям розвитку будь-якого процесу; це стратегія подальшого розвитку. У більш широкому сенсі тренд – це закономірність, що характеризує загальну довгострокову тенденцію в змінах показників часового ряду, без випадкових впливів та індивідуальних особливостей окремих періодів. Майкл Н. Кан (Michael N. Kahn) [4] зазначав, що тренд – це те, що є актуальним або популярним у певний проміжок часу. Водночас це основна тенденція зміни будь-чого за певних умов або в якійсь конкретній галузі. Тренд також можна описати як колективну поведінку протягом певного часу. Формування тренду залежить від широкого спектра чинників, які визначають його значущість сьогодні, завтра і в наступні роки.

У бестселері світового рівня «Не очевидно. Как выявляют тренды раньше других» Р. Бхаргава людину, яка вміє відслідковувати тренди, називає «куратором тенденцій» [5, с. 35]. А. Рен (A. Rehn), М. Ліндвіст (M. Lindvist) [6] підкреслюють, що трендспоттинг вказує на те, як покращити свою роботу. Він цікавий і корисний водночас. Вступаючи в контакт з різними культурами та ідеями, трендспоттинг дає можливість кинути виклик власному світогляду й упередженим поняттям. За таких умов доцільність звернення в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців саме до трендспоттингу пов'язана з його орієнтацією не тільки на передбачення тенденцій розвитку різних сфер життєдіяльності суспільства, але й, що найважливіше, на прогнозування змін у поведінці людини, трансформації її пріоритетів та потреб.

Важливим засобом організації роботи студентів університету за елективним курсом «Трендспоттинг та професійне майбутнє сучасного фахівця» виступають сучасні *інформаційно-комунікаційні технології*. Теоретико-методичні засади використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому просторі представлено в наукових працях таких дослідників, як В. Биков, О. Спірін, Р. Гуревич, М. Кадемія, М. Козяр, І. Шахіна тощо.

О. Спірін під інформаційно-комунікаційними технологіями розуміє технології розробки «інформатичних систем та побудови комунікаційних мереж, що зазвичай передбачає психолого-педагогічний супровід процесів проектування, розроблення і впровадження, а також технології формалізації та розв'язування задач у певних предметних галузях з використанням таких систем і мереж» [7, с. 325].

В. Биков особливо наголошує на тому, що результативність інформатизації системи освіти «багато в чому залежить не тільки від того, які і скільки засобів та ІКТ застосовуються в навчальних закладах для підтримання навчальної, наукової і управлінської діяльності, якої ці засоби і технології якості, наскільки досконало ними володіють учні, вчителі, науково-методичні працівники та організатори освітнього процесу, наскільки активно і педагогічно виважено вони застосовуються» [1, с. 5].

Упровадження інформаційно-комунікаційних технологій у навчальний процес, як зазначають Р. Гуревич, М. Кадемія, М. Козяр, «сприяє розвитку мислення, пам'яті, уваги, спостережливості; формуванню професійно орієнтованих знань, умінь і навичок; розвитку комунікативних здібностей; формуванню умінь і навичок приймати оптимальні рішення або пропонувати варіанти їх розв'язку в надзвичайних ситуаціях; розвитку вміння здійснювати експериментально-дослідницьку діяльність; створенню умов для самооцінки, систематизації та узагальнення майбутнім кваліфікованим фахівцем одержаної інформації з метою професійного самовизначення, покращення

якості підготовки» [8, с. 24]. Крім того, як зауважують М. Кадемія та І. Шахіна, «застосування ІКТ має світоглядний аспект. Адже інформація, зібрана, передана та опрацьована за допомогою автоматизованих систем, становить важливий внесок у розвиток сучасної інформаційної картини світу, а отже, і світогляду студентів» [9, с. 5].

Серед засобів ІКТ, що широко використовуються в освітньому процесі закладів вищої освіти, особливе місце належить інструментам візуалізації, значущість яких зумовлена рядом чинників. *По-перше*, у зв'язку із тотальною інформатизацією, цифровізацією всіх сфер життєдіяльності суспільства генералізуюче значення у взаємодії людини зі світом набуває візуальний образ. Домінування візуальності в різних формах комунікації, науки та освіти зумовило виникнення *концепції «іконічного повороту»* (У. Мітчелл (W. J. Mitchell) у сучасному науковому дискурсі, підґрунтям якого є утвердження в культурі «постлінгвістичного та постсеміотичного панування образів», що вступають у складну взаємодію (complex interplay) з технікою, інститутами, дискурсами, тілами, різними соціальними організаціями [10, с. 16]. Іконічний поворот пов'язується із особливостями соціальної та професійної сфер сучасної людини, які насичені (й навіть перенасичені) інформацією та образними елементами. Зауважимо, що абсолютизація ролі візуального зумовлює й появу категоричних тверджень про можливість «іконізації (візуалізації) усіх навчальних реалій, переходу від слів та текстів до образів та електронних повідомлень» (Г. Рюкрім (G. Ruckriem) [11, с. 38]. *По-друге*, візуалізація розглядається як засіб трансляції наукового знання в практичну сферу (З. Абрарова, Ю. Рахматуллін, Л. Сафронова тощо), як засіб структурування, ущільнення, компресії інформації (О. Войтов, С. Грушевський, А. Єгідес, Л. Колмакова, Н. Салміна, А. Остапенко, В. Сквірський, В. Шаталов, В. Штейнберг тощо). Візуальний образ навчальної інформації виконує не тільки функцію репрезентації фрагмента дійсності, а й слугує підґрунтям для продукування нового знання, аргументації в навчально-дослідницькій діяльності. Отже, для вирішення завдань системи вищої освіти врахування поліфункційності візуального образу, евристичних можливостей інструментів візуалізації є вимогою часу.

Відсутність навчально-методичних розробок щодо викладання елективного курсу на основі ідей трендспотингу з використанням інформаційно-комунікаційних технологій зумовлюють актуальність та визначають мету статті.

Мета статті: визначення теоретичних положень щодо сутності й характеристики трендспотингу в професійній підготовці майбутніх фахівців; презентація форм і методів використання сучасних ІКТ, зокрема інформаційних ресурсів Інтернету та інструментів візуалізації інформації, у процесі викладання елективного курсу «Трендспотинг та професійне майбутнє сучасного фахівця» з урахуванням новітніх освітніх трендів.

2. МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Для реалізації завдань дослідження використано комплекс методів: аналіз (визначено теоретико-методичні засади використання ідей трендспотингу в професійній підготовці майбутніх фахівців, провідні напрямки використання сучасних засобів ІКТ у навчальній роботі студентів університету), синтез (визначено практико-прикладні аспекти використання ІКТ у викладанні елективного курсу «Трендспотинг та професійне майбутнє сучасного фахівця», досліджено особливості окремих засобів ІКТ у роботі студентів за означеним курсом), анкетування та виконання діагностичних творчих завдань з метою визначення уявлень майбутніх фахівців про трендспотинг та тренди у відповідній професійній галузі та сформованості умінь та навичок використання засобів ІКТ у навчальній роботі за означеним курсом.

3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Успішність професійного становлення майбутніх фахівців безпосередньо пов'язана зі складним, динамічним процесом формування адекватних професійних намірів і планів, реалістичного образу себе як професіонала в сучасних соціально-економічних умовах та прогнозованих у недалекому майбутньому, що передбачає наявність чіткої системи актуальних професійних здібностей, мотивації, активізацію творчого самопізнання й саморозвитку особистості студента. З упевненістю можна стверджувати, що професійне майбутнє залежить від уявлення про образ професії, а також про майбутнє в цілому (загальні тенденції розвитку суспільства, професійної спільноти тощо), від ступеня розвитку прогностичних умінь та навичок майбутніх фахівців. Означені позиції покладено в основу елективного курсу «Трендспоттинг та професійне майбутнє сучасного фахівця», який розроблено та впроваджено в освітній процес ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» [12].

Елективний курс розраховано на 3 кредити, він складається з 2 модулів: «Трендспоттинг та конкурентоздатність майбутнього фахівця», «Основні тренди успішності професійного майбутнього сучасного фахівця». Мета курсу – надання майбутнім фахівцям теоретичних знань та вироблення практичних навичок у плануванні успішного професійного майбутнього в контексті трендспоттингу; завдання – розкрити сутність трендспоттингу як передумови успішності професійного майбутнього фахівця, забезпечення його конкурентоздатності; формувати практичні навички професійного саморозвитку та самопрезентації з урахуванням сучасних вимог ринку праці та основних трендів досягнення конкурентоздатності майбутніх фахівців. Курс «Трендспоттинг та професійне майбутнє сучасного фахівця» має практико-орієнтований характер, спрямований на реалізацію завдань випереджувальної освіти (А. Урсул) з урахуванням методології конструктивістського підходу в освіті (К. Дж. Джерджен (K. J. Gergen), зокрема щодо вимог забезпечення діалогізму в навчанні, контекстуалізації знання, орієнтації на контекстуально специфічні смислові простори, що враховують інтереси всіх сторін, які залучено до конкретної освітньої ситуації [13]. Важливо наголосити, що зміст пропонованого курсу вибудовано на міждисциплінарних засадах, що дозволяє, згідно з позиціями К. Дж. Джерджена, проблематизувати авторитетні дискурси завдяки їхньому зіштовхуванню з локальними та неформальними точками зору.

Доцільність звернення до інформаційно-комунікаційних технологій у процесі викладання елективного курсу «Трендспоттинг та професійне майбутнє сучасного фахівця» зумовлено, *по-перше*, інформатизацією як провідним трендом розвитку суспільства в цілому, що зумовлює вже сьогодні появу освітніх трендів (рис. 1), які поширюватимуться в недалекому майбутньому й мають бути враховані й застосовані в сучасному процесі підготовки успішного професіонала.

Реалізація завдань освітніх трендів майбутнього неможлива без використання засобів ІКТ у навчанні й відбуватиметься в різних організаційних формах, які вельми актуальними вже сьогодні вважають В. Биков, О. Спірін, О. Пінчук. Це онлайн-курси, онлайн-консультування, онлайн-тренінги, хакатони, вебіари, використання інтерактивних електронних підручників, електронних віртуальних лабораторій, електронних соціальних мереж, відвідування інтерактивних музеїв науки, міжнародних конкурсів з рішення науково-технічних задач, створення презентацій, платформ спілкування за науковими інтересами, віртуальних технопарків тощо. Електронний освітній контент передбачає: бібліотечне та інформаційно-ресурсне забезпечення навчання, виховання, управління, проведення навчальних та наукових досліджень;

ресурси бібліотечних інформаційних центрів; колекції електронних освітніх ресурсів, зміст сайтів навчальних закладів [14, с. 194].

Рис. 1. Основні освітні тренди майбутнього

По-друге, інформаційними засадами трендспотингу (англ. *trendspotting*) як процесу моніторингу, виявлення трендів та трендхантингу (від англ. *trend* – загальний напрямок, тенденція; *cool* – чудовий, крутий; *hunting* – полювання) як процесу збору інформації в середовищі потенційних споживачів.

По-третє, особливостями сучасного студентства як «цифрового покоління», для якого існування в інформаційному середовищі є природним.

З метою інформаційного забезпечення навчального процесу використовувалися ресурси електронних бібліотек, онлайн-ресурси з проблем трендспотингу, трендхантингу, інтернет-сервіси для візуалізації навчального контенту, Web 2.0-технології.

На початку роботи з означеного курсу було проведено опитування студентів 1-2 курсів денної й заочної форм навчання освітнього ступеня «бакалавр» Навчально-наукового інституту торгівлі, обслуговуючих технологій і туризму, Навчально-наукового інституту педагогіки і психології та факультету української філології та соціальних комунікацій ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (обсяг вибірки становив 132 особи), яке засвідчило такі результати. На питання «Що таке тренд? Яку роль виконують тренди в прогнозуванні розвитку суспільства в цілому та окремих його сфер зокрема?» більшість студентів (85,6%) відповіли, що «*тренд – це мода*», 45,7% – пов'язали тренди із «*описом майбутнього*». Студенти 1 курсу всіх спеціальностей, окрім студентів спеціальності «Українська мова та література», відповідаючи на питання «Які тренди у вашій професійній галузі є найбільш значущими в сучасних соціокультурних умовах?», не назвали жодного тренду в майбутній професійній галузі.

Поняття «трендспотинг», як було з'ясовано, не входить до тезаурусу студентів 1-2 курсу. Лише 15% опитаних інтуїтивно пов'язали трендспотинг із трендами (типова відповідь «*Трендспотинг – це щось близьке до трендів*»). На питання «Які існують джерела трендспотингу? Які джерела ви використовуєте для відслідковування трендів у вашій професійній галузі?» абсолютна більшість студентів не дали переконливої

відповіді. Лише деякі зі студентів назвали в якості джерел трендспоттингу Інтернет та засоби масової комунікації.

Наведені результати підтверджують актуальність звернення до проблем трендспоттингу, інформаційного підґрунтя пошуку трендів у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців.

У процесі викладання елективного курсу «Трендспоттинг та професійне майбутнє сучасного фахівця» особливу увагу було приділено діагностиці якостей конкурентоспроможного фахівця, яка здійснювалася на основі укладеної вебліографії відповідних онлайн-ресурсів:

- <http://b-t.com.ua/test.html>: Тести – мотивації стилів поведінки в конфлікті, мотивації досягнення, запобігання невдачам, види професійної діяльності, діагностики емоційного вигорання тощо;
- http://proforientator.info/?page_id=100: Диференційно-діагностичний опитувальник; Професійно-діагностичний опитувальник; Тест Дж. Голланда для визначення професійних типів особистості; Методика вивчення мотивів вибору професії; Методика визначення мотивів вибору сфери трудової діяльності; Методика «Карта інтересів»; Методика визначення типу професії (за Є.Клімовим);
- <http://prof.osvita.org.ua/uk/determine/testing/6/index.html>: Карта інтересів;
- <http://mycareer.org.ua/test>: тест «Схильності та здібності до різних видів діяльності»;
- <http://tests.in.ua/tests/category?id=9>: комплекс тестів щодо кар'єрних очікувань, стратегій кар'єрного росту.

У контексті обговорення впливу інформаційних технологій на професійне становлення фахівців та перспектив розвитку різних професійних галузей студентам було запропоновано ознайомитися із резонансним есе журналіста Н. Карра (N. Carr) «Google робить нас дурнішими?» (Is Google Making Us Stupid?) [15] та визначити перспективи, позитивні та негативні аспекти тотальної інформатизації суспільства, цифровізації різних сегментів ринку праці. Увагу студентів було звернено на Концепцію розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки (рис. 2).

Рис. 2. Цифрова економіка

(джерело ілюстрації <https://investinkherson.gov.ua/топ/уряд-схвалив-концепцію-розвитку-цифр/>)

З метою формування уявлень про тенденції розвитку різних галузей науки та виробництва було організовано роботу з *інтерактивними картами*:

- ТАЙМЛАЙН трендів і технологій. Дорожня карта для дослідження нинішніх та майбутніх трендів : <http://cherepkov.com/all/taymalayn-trendov-i-tehnologiy-2010-2050/>;
- 2030 рік: шість трендів, п'ять замовників та шість загроз найближчого майбутнього: <http://www.e-xecutive.ru/education/proeducation/1593426-2030-god-shest-trendov-pyat-zakazchikov-i-shest-ugroz-blizhaishego-budushego>
- Наука через сто років: <http://i-future.livejournal.com/650043.html>.
- Особливу зацікавленість студентів викликала робота з інтерактивними картами, що репрезентують перспективи розвитку сфери освіти:
 - «Майбутнє глобальної освіти 2015-2035» (<http://map.edu2035.org/futuremap?force>);
 - «Освіта 2030» (http://asi.ru/upload_docs/Forsight/edu2030print_3364x1189.jpg).

Інтерактивні карти як візуалізовані інформаційні системи сприяють не тільки вдосконаленню в студентів навичок використання ІКТ у навчальній діяльності, а й розвитку логічного мислення, навичок аналізу та синтезу тощо.

Для визначення особливостей професійного майбутнього корисним було ознайомлення з прогнозами щодо затребуваності на ринку праці тих чи інших професій, номенклатурою професій майбутнього, наприклад, за Атласом нових професій (М., 2014), такими інтернет-ресурсами, як:

- Нові професії XXI ст.: <http://www.estrabota.ru/index.phtml?go=slov004>;
- Найдивовижніші професії: <http://planetashkol.ru/articles/8019/>.

Тож у процесі вивчення курсу студенти познайомились з новими професіями, поява яких цілком реально окреслюється в недалекому майбутньому (рис. 3).

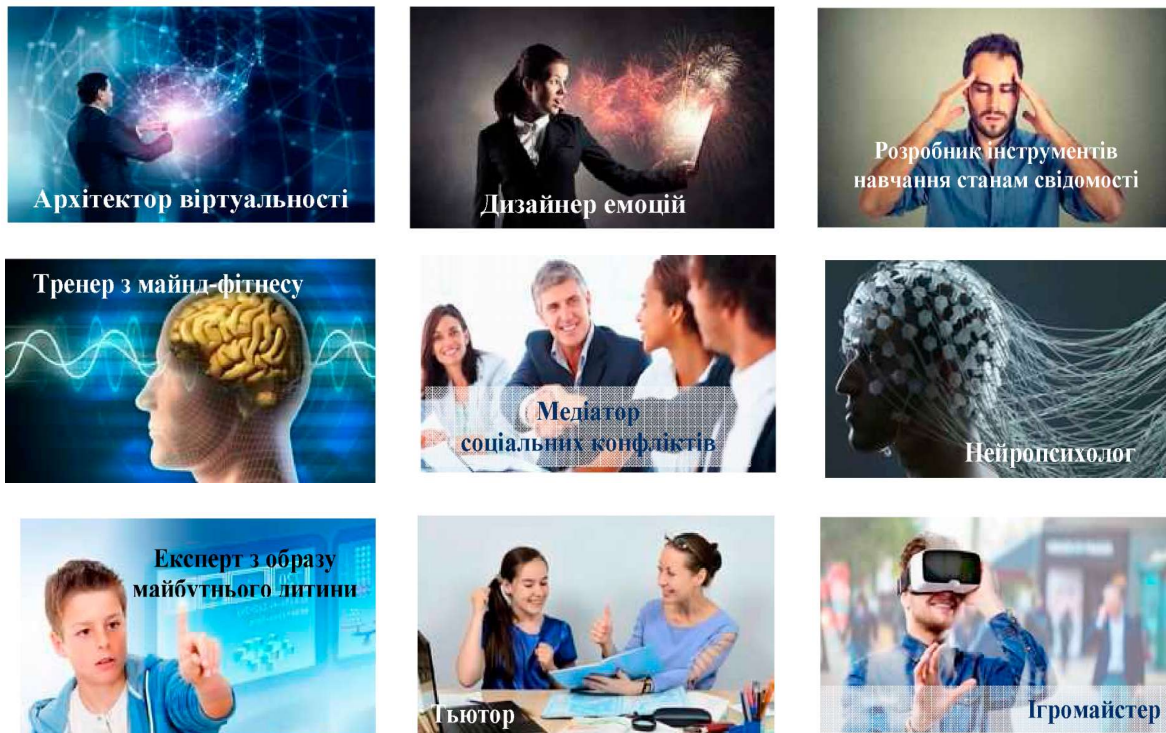

Рис. 3. Професії майбутнього

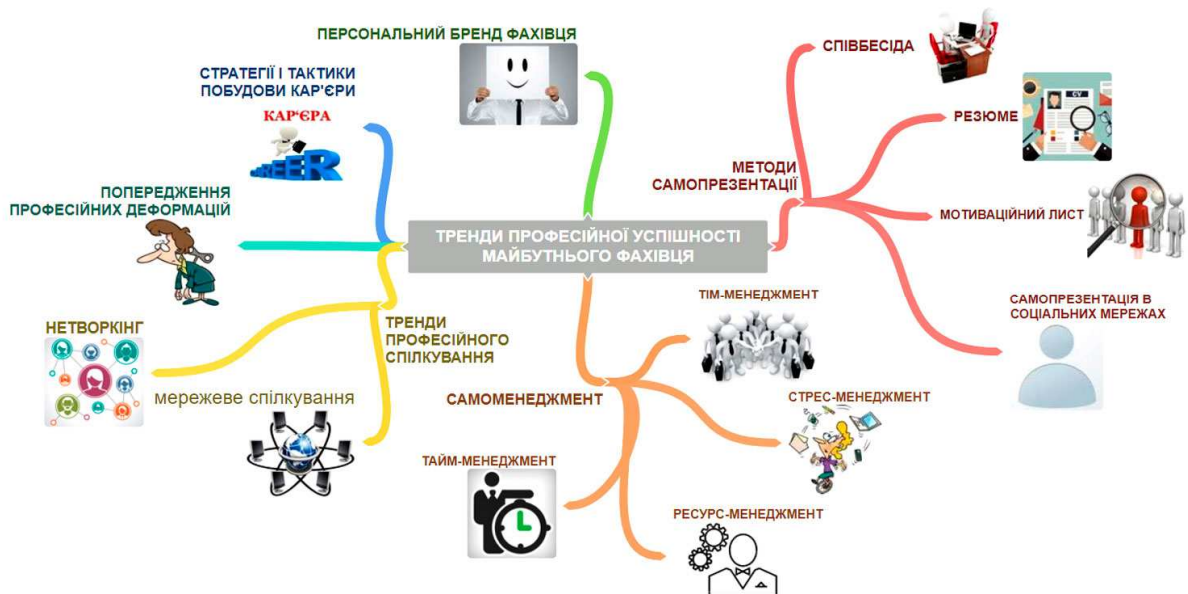

Рис. 5. Інтеллект-карта «Тренди професійної успішності майбутнього фахівця»

Організація роботи за елективним курсом «Трендспоттинг та професійне майбутнє сучасного фахівця» засвідчила доцільність використання й таких інструментів візуалізації, як:

Стрічка часу (таймлайн) (подієво-часова стрічка, інтерактивна хронологічна шкала, яка містить фотографії, тексти, ілюстрації; сервіси: Dипity (<http://www.dipity.com>), ClassTools (<http://classtools.net/education-games-php/timeline>) тощо) використовувалася для репрезентації історії виникнення та розвитку трендів в освіті, в окремих професійних галузях, історичного контексту становлення та розвитку різних професій. Як приклад таймлайну щодо трендів в освітній галузі пропонувався зокрема такий таймлайн, як «Curriculum Trends in Higher Education» (<https://www.timetoast.com/timelines/curriculum-trends-in-higher-education>) (рис. 6).

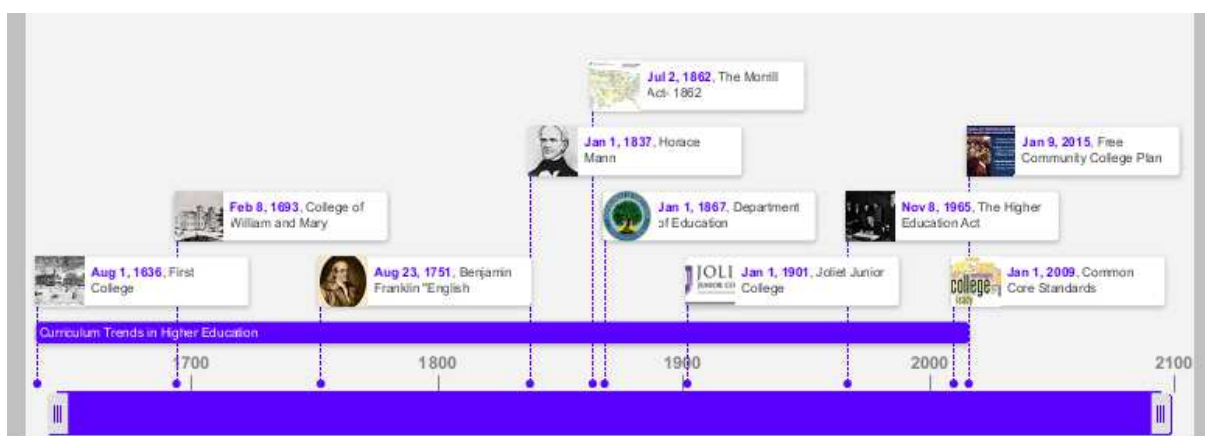

Рис. 6. Таймлайн «Curriculum Trends in Higher Education» як приклад таймлайну щодо трендів в освіті

З урахуванням значущості інформатизації як провідного тренду освітньої галузі до уваги студентів пропонувалися таймлайни:

- «Evolucion historica de la tecnologia educativa» (<https://www.timetoast.com/timelines/evolucion-historica-de-la-tecnologia-educativa-7faddf8d-d8cf-4e4d-9e46-37e5c84cb66e>);
- «Розвиток Інтернету і гаджетів» (<https://www.timetoast.com/timelines/88fb96df-9d06-43e4-83f1-bd4810013371>).

Особливу групу таймлайнів становлять стрічки часу, які присвячені виникненню та розвитку різних професій. Наприклад, таймлайн «Історія професії технік-програміст» (<https://www.timetoast.com/timelines/ca4ea751-b43a-4bfa-a42c-40bfab013d81>).

Для формування навичок роботи з понятійно-категоріальним апаратом курсу, систематизації основних ідей курсу в цілому та окремих модулів зокрема використовували інструменти для створення *кластерів*. Так, наприклад, за допомогою сервісу Bubbl.us створено кластер основних понять курсу (рис. 7).

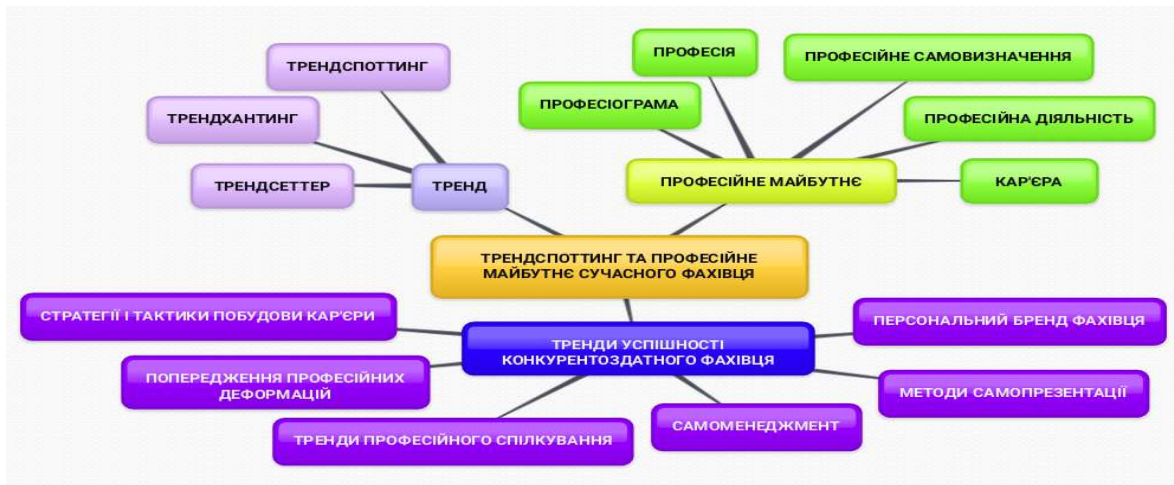

Рис.7. Кластер «Основні поняття курсу»

Як спосіб репрезентації ідей, явищ чи процесів, що передбачає ілюстративний супровід інформації, зокрема кількісної, та включає поєднання тексту й графічних зображень, використовувалася *інфографіка*. Найбільш відомі сервіси для створення інфографіки – Piktochart; Easel.Ly; Visual.Ly; Infogr.Am; Venngage; ICharts. Типовий приклад інфографіки в контексті сучасних трендів розвитку освіти, а також формування уявлень студентів про якості конкурентоспроможного фахівця – «10 найважливіших навичок, яким треба навчити дітей сьогодні, щоб вони були затребувані завтра» (рис. 8).

Крім представлених інструментів візуалізації навчальної інформації, доцільно використовувати також *інтерактивні плакати (постери)* (художньо оформлений плакат (афіша, оголошення), який може бути представлений як мультимедійний плакат на сторінках Інтернет або як рисунок у соціальних мережах; сервіс: www.glogsterEdu.com); *пазли* (мозаїка, що складається з багатьох фрагментів, які необхідно зібрати в одне ціле; сервіси: <http://www.jigsawplanet.com>, <http://puzzleit.org>).

У межах модуля «Основні тренди успішності професійного майбутнього сучасного фахівця» увагу студентів було спрямовано на питання щодо сучасних трендів кар'єрного розвитку професіоналів, технологій самоменеджменту (наприклад, технології цілепокладання та самоорганізації, тайм-менеджменту), створення персонального бренду, професійного іміджу, нетворкінгу як соціальної й професійної діяльності, спрямованої на те, щоб за допомогою кола друзів і знайомих максимально швидко й ефективно вирішувати складні життєві завдання й професійні питання.

Рис. 8. Приклад інфографіки

Акцент на культурі мережевого спілкування та нетворкінгу зумовлено особливостями сучасного інтернет-середовища, мережевими засадами розвитку інформаційного простору та спілкування, оскільки, як зазначають Д. Іслей (D. Easley) і Дж. Клейнберг (J. Kleinberg), «інформація, яку ми споживаємо, має аналогічну мережеву структуру: кожна складова цієї структури збільшила свою складність, оскільки середовище з достатньою кількістю постачальників високоякісної інформації (видавці, агенції новин, навчальні заклади) наповнюється джерелами інформації з абсолютно різним ступенем надійності, точками зору й мотивацією. Розуміння будь-якої частини інформації в цьому середовищі залежить від розуміння того, як вона співвідноситься з іншими частинами інформації в межах розгалуженої мережі посилань» [18, с. 1].

З метою ознайомлення студентів із особливостями нетворкінгу пропоновано інформаційні ресурси:

- <http://pronetworking.ru> – Про Нетворкінг. Як стати щасливим та успішним, налагоджуючи необхідні зв'язки;
- https://www.youtube.com/watch?v=d_tlhm35bc8 – 9 простих правил нетворкінгу від Леоніда Бугайова;
- <https://www.youtube.com/user/ProNetworkingRu> – Нетворкінг Максима Чернова;
- <http://networking24.ru/> – Блог бізнес-тренера з нетворкінгу Олексія Бабушкіна.

Отже, практика впровадження в освітній процес університету елективного курсу «Трендспоттинг та професійне майбутнє сучасного фахівця» засвідчила особливу роль інформаційно-комунікаційних технологій, які виступають інструментом, *по-перше*, забезпечення якісного навчального контенту з урахуванням інноваційності ряду питань, що розглядаються в межах відповідних модулів курсу, *по-друге*, розвитку креативних здібностей майбутніх фахівців, умінь та навичок навчально-дослідницької діяльності; *по-третьє*, ознайомлення із поняттями «тренд», «трендспоттинг», «трендхантинг» як підґрунтя прогнозування соціально-економічного розвитку суспільства та професійного майбутнього студентів університету.

4. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Отже, для майбутніх фахівців орієнтація в трендах пов'язана із необхідністю розуміти та прогнозувати майбутнє, з урахуванням нелінійності та мінливості економічного та соціокультурного розвитку знаходити в ньому перспективи професійного становлення й самореалізації. В умовах глобалізації та інформатизації всіх сфер суспільства ефективність викладання елективного курсу «Трендспоттинг та професійне майбутнє сучасного фахівця» зумовлюється використанням сучасних ІКТ. Реалізація завдань зазначеного курсу залежатиме від рівня сформованості знань, умінь та навичок майбутніх фахівців щодо використання в навчальній діяльності засобів ІКТ, зокрема різноманітних інформаційних ресурсів Інтернету та інструментів візуалізації інформації. Результативність вирішення завдань професійної підготовки майбутніх фахівців забезпечується використанням ІКТ у процесі створення навчального контенту, активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів, розвитку критичного мислення, пошуку та аналізу трендів у конкретній професійній галузі.

Перспективи подальшого дослідження в контексті вищесказаного можуть бути пов'язані з вивченням проблеми використання технологій форсайту в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] В.Г. Кремень, В.Ю. Биков, “Інноваційні завдання сучасного етапу інформатизації освіти”, у *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*, І.А. Зязюн та ін., Ред. Київ-Вінниця, Україна: ТОВ фірма “Планер”, 2014, с. 3-15.
- [2] C. Castiglione, O. Licciardello and A. Rampullo, “Environmental, Personal and Professional Future Representations. Procedia”, *Social and Behavioral Sciences*, no. 205, pp. 407-414, 2015.
- [3] Т. Титаренко та ін., *Як будувати власне майбутнє: життєві завдання особистості*, Кіровоград, Україна: Імекс-ЛТД, 2012.
- [4] Michael N. Kahn, *The trend is your friend: and so are trendlines*. Upper Saddle River, N.J., USA: FTPress Delivers, 2010.
- [5] Р. Бхаргава, *Не очевидно: как выявляют тренды раньше других*. Москва, Россия: Манн, Иванов и Фербер, 2016.
- [6] Alf Rehn, Magnus Lindvist, *Trendspotting – The Basics*. Bloomington, USA: Booktango, 2013.
- [7] О. Спірін, “Оцінювання якості інформаційно-комунікаційних технологій навчання”, *Педагогічна і психологічна науки в Україні*, Том 3, с.323-334, 2012.
- [8] Р. Гуревич, М. Ю. Кадемія, М. М. Козяр, *Інформаційно-комунікаційні технології в професійній освіті*. Львів, Україна: Сполом, 2012.
- [9] М. Кадемія, І. Шахіна, *Інформаційно-комунікаційні технології в навчальному процесі*. Вінниця, Україна: ТОВ “Планер”, 2011.
- [10] W. J. T. Mitchell. *Picture Theory: Essays on Verbal and Visual Representation*. Chicago, 1994.
- [11] Ruckriem, “Digital technology and Mediation – a Challenge to Activity Theory”, *Культурно-историческая психология*, № 4, с. 30–38, 2010.
- [12] О. Р. Алексєєва, *Трендспоттинг та професійне майбутнє сучасного фахівця*. Старобільськ, Україна: ДЗ “Луганський нац. ун-т імені Тараса Шевченка”, 2017.
- [13] K. J. Gergen, “Social construction and pedagogical practice”, in K. J. Gergen, *Social construction in context*. London, Thousand Oaks: Sage, 2002, pp. 115-136.
- [14] В. Ю. Биков, О. М. Спірін, О. П. Пінчук, “Проблеми та завдання сучасного етапу інформатизації освіти”, у *Наукове забезпечення розвитку освіти в Україні: актуальні проблеми теорії і практики (до 25-річчя НАПН України)*, В. Кремень та ін., Ред. Київ, Україна: Видавничий дім “Сам”, 2017, с. 191-198.
- [15] N.Carr, “Is Google Making Us Stupid?”, 2008. [Електронний ресурс]. Доступно: <http://www.theatlantic.com/magazine/archive/2008/07/is-google-making-us-stupid/306868/> Дата звернення: Черв.6, 2014.
- [16] Т. и Б. Бьюзен, *Супермышление*. Минск, Белорусь: Попурри, 2003.

- [17] Э.Тафти, *Представление информации*. Чешир, США: Graphics Press, 1992. [Електронний ресурс]. Доступно: <http://envisioningininformation.daiquiri.ru/archives/127>. Дата звернення: Вер. 21, 2013.
- [18] D. Easley, J. Kleinberg, *Networks, Crowds, and Markets: Reasoning about a Highly Connected World*. Cambridge University Press, 2010. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://www.cs.cornell.edu/home/kleinber/networks-book/networks-book.pdf>. Дата звернення: Лютий 19, 2014.

Матеріал надійшов до редакції 26.07.2018 р.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ПРОЦЕССЕ ПРЕПОДАВАНИЯ КУРСА ПО ВЫБОРУ «ТРЕНДСПОТТИНГ И ПРОФЕССИОНАЛЬНОЕ БУДУЩЕЕ СОВРЕМЕННОГО СПЕЦИАЛИСТА»

Алексеева Оксана Радиславовна

кандидат педагогических наук,
доцент кафедры педагогики Учебно-научного института педагогики и психологии
ГУ «Луганский национальный университет имени Тараса Шевченко», г. Старобельск, Украина
ORCID ID 0000-0003-3719-6775
alekseevaoksana36@gmail.com

Бутенко Людмила Леонидовна

кандидат педагогических наук,
доцент кафедры педагогики Учебно-научного института педагогики и психологии
ГУ «Луганский национальный университет имени Тараса Шевченко», г. Старобельск, Украина
ORCID ID 0000-0001-8992-7889
llbutenko@gmail.com

Курлищук Инна Ивановна

кандидат педагогических наук,
доцент кафедры педагогики Учебно-научного института педагогики и психологии
ГУ «Луганский национальный университет имени Тараса Шевченко», г. Старобельск, Украина
ORCID ID 0000-0001-7980-7090
innakurlishchuk@gmail.com

Швырка Виктория Николаевна

кандидат педагогических наук,
доцент, заведующий кафедрой педагогики Учебно-научного института педагогики и психологии
ГУ «Луганский национальный университет имени Тараса Шевченко», г. Старобельск, Украина
ORCID ID 0000-0001-6954-4661
vshvyrka@gmail.com

Аннотация. В статье представлен опыт использования информационно-коммуникационных технологий в формировании образа успешного профессионального будущего у студентов университета на основе трендспоттинга как направления мониторинга, выявления и изучения трендов современности в любой сфере жизнедеятельности при изучении элективного курса «Трендспоттинг и профессиональное будущее современного специалиста». Авторы раскрывают основные вопросы разработки указанного элективного курса, в том числе дают краткую характеристику его структуры и содержания. Определены особенности использования информационно-коммуникационных технологий как одного из условий успешной профессиональной подготовки будущих специалистов с учетом информатизации как ведущего тренда развития общества и образования в частности и как средств создания качественного учебного контента, развития критического мышления, активизации учебно-исследовательской деятельности студентов. В условиях компетентной парадигмы высшей школы и доминирования конструктивистского подхода в образовании эффективность подготовки конкурентоспособного специалиста обеспечивалась посредством использования ИКТ, а именно: ресурсов Интернета как информационной основы указанного процесса, онлайн-ресурсов трендхантинга, инструментов когнитивной визуализации, Web 2.0-технологий.

Установлено, що інформаційно-комунікаційні технології не тільки забезпечують високоякісний освітній контент і активують творчі здібності і інші необхідні професійні навички майбутніх фахівців, а також є основою для прогнозування соціально-економічного розвитку суспільства і професійного майбутнього студентів вузів. Практика впровадження в освітній процес університету елективного курсу переконливо демонструє доцільність і ефективність використання засобів ІКТ в процесі професійної підготовки студентів з орієнтацією їх на існуючі і можливі в недалекому майбутньому тенденції успішності професійного майбутнього сучасного фахівця.

Ключевые слова: інформаційно-комунікаційні технології; тренд; трендспоттинг; студенти університету; візуалізація.

THE USE OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN THE PROCESS OF TEACHING "TRENDSPOTTING AND MODERN SPECIALIST'S PROFESSIONAL FUTURE" ELECTIVE COURSE

Oksana R. Aleksieieva

PhD of Pedagogical Sciences, Associate Professor at Pedagogical Department of Educational and Research Institute of Pedagogy and Psychology
Luhansk Taras Shevchenko National University, Starobilsk, Ukraine
ORCID ID 0000-0003-3719-6775
alekseevaoksana36@gmail.com

Liudmila L. Butenko

PhD of Pedagogical Sciences, Associate Professor at Pedagogical Department of Educational and Research Institute of Pedagogy and Psychology
Luhansk Taras Shevchenko National University, Starobilsk, Ukraine
ORCID ID 0000-0001-8992-7889
llbutenko@gmail.com

Inna I. Kurlishchuk

PhD of Pedagogical Sciences, Associate Professor at Pedagogical Department of Educational and Research Institute of Pedagogy and Psychology
Luhansk Taras Shevchenko National University, Starobilsk, Ukraine
ORCID ID 0000-0001-7980-7090
innakurlishchuk@gmail.com

Viktoriiia M. Shvyrka

PhD of Pedagogical Sciences, Associate Professor and head of Pedagogical Department of Educational and Research Institute of Pedagogy and Psychology
Luhansk Taras Shevchenko National University, Starobilsk, Ukraine
ORCID ID 0000-0001-6954-4661
vshvyrka@gmail.com

Abstract. The authors actualize the actual problem of forming the modern idea of university students' successful professional future on the basis of trendspotting as a direction for monitoring, identifying and studying a wide variety of different trends in any area of our everyday life. The article describes the main issues of designing an elective university course "Trendspotting and professional future of modern specialist". The study briefly examines the structure and content of this course. The focus is on using information and communication technologies for teaching the elective course. It is obviously that in the modern conditions of the competence paradigm and constructivist approach dominance in higher education, the efficiency of competitive specialist training is provided by the application of information and communication technologies, such as Internet resources that underpin an information basis for this process, online trend hunting resources, cognitive visualization tools, Web 2.0 technologies, etc. It has been established that information and communication technologies not only provide high-quality education content but also activate creative abilities and other necessary professional skills of future specialists. The information and communication technology application as the key element for the successful

professional training of future specialists is determined, in particular, these technologies are the efficient tool for the creation of high-quality learning content and developing critical thinking and educational and research activities of university students. They are the basis for forecasting the social and economic development of society and the professional future of university students. The practice of implementation the elective course “Trendspotting and professional future of modern specialist” into the university learning process demonstrates the effectiveness of using information and communication technology tools in the process of students’ professional training, especially with their orientation on the current and future trends.

Keywords: information and communication technologies; trend; trendspotting; university students; visualization.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] V.H. Kremen, V.Yu. Bykov, “Innovative tasks of the modern stage of education informatization”, in *Modern information technologies and innovative methods in the training of specialists: methodology, theory, experience, problems*, I.A. Ziaziun et al., Eds. Kyiv-Vinnytsia, Ukraina: TOV firma “Planer”, 2014, pp. 3-15(in Ukrainian).
- [2] C. Castiglione, O. Licciardello and A. Rampullo, “Environmental, Personal and Professional Future Representations. Procedia”, *Social and Behavioral Sciences*, no. 205, pp. 407-414, 2015 (in English).
- [3] T. Tytarenko et al., *How to build your own future: the vital tasks of the individual*, Kirovohrad,Ukraina: Imeks-LTD, 2012(in Ukrainian).
- [4] Michael N. Kahn, *The trend is your friend: and so are trendlines*. Upper Saddle River, N.J., USA: FTPress Delivers, 2010 (in English).
- [5] R. Bhargava, *NON-OBVIOUS: How to Think Different, Curate Ideas & Predict the Future*. Moskov, Russia: Mann, Ivanov i Ferber, 2016 (in Russian).
- [6] Alf Rehn, Magnus Lindvist, *Trendspotting – The Basics*. Bloomington, USA: Booktango, 2013(in English).
- [7] O. Spirin, "Assessment of the quality of information and communication technologies of teaching", *Pedagogical and psychological science in Ukraine*. Vol. 3, pp.323-334, 2012. (in Ukrainian).
- [8] R. Hurevych, M. Yu. Kademiia, M. M. Koziar, *Information and communication technologies in professional education*. Lviv, Ukraina: Spolom, 2012(in Ukrainian).
- [9] M. Kademiia, I. Shakhina, *Information and communication technologies in the educational process*. Vinnytsia, Ukraina: TOV “Planer”, 2011 (in Ukrainian).
- [10] W. J. T. Mitchell. *Picture Theory: Essays on Verbal and Visual Representation*. Chicago, 1994(in English).
- [11] G. Ruckriem, “Digital technology and Mediation – a Challenge to Activity Theory”, *Cultural and historical psychology*, № 4, pp. 30–38, 2010 (in English).
- [12] O. R. Aleksieieva, *Trendspotting and Professional Future of a Modern Specialist*.Starobilsk, Ukraina:DZ “Luhanskyi nats. un-t imeni Tarasa Shevchenka”, 2017(in Ukrainian).
- [13] K. J. Gergen, “Social construction and pedagogical practice”, in K. J. Gergen, *Social construction in context*. London, Thousand Oaks: Sage, 2002, pp. 115-136 (in English).
- [14] V. Yu. Bykov, O. M. Spirin, O. P. Pinchuk, "Problems and tasks of the modern stage of informatization of education", in *Scientific support for the development of education in Ukraine: actual problems of theory and practice (up to the 25th anniversary of the National Academy of Sciences of Ukraine)*. V. Kremen et al., Eds. Kyiv, Ukraina: Vydavnychi dim “Sam”, 2017, pp. 191-198 (in Ukrainian).
- [15] N.Carr, “Is Google Making Us Stupid?”,2008.[Online]. Available: <http://www.theatlantic.com/magazine/archive/2008/07/is-google-making-us-stupid/306868/> Accessed on: June 6, 2014 (in English).
- [16] T. and B. Buzan , *Superthinking*. Minsk,Belarus: Popurri, 2003(in Russian).
- [17] E. Tufte, *Envisioning information*. Cheshire,USA:Graphics Press, 1992. [Online]. Available: <http://envisioninginformaton.daiquiri.ru/archives /127>. Accessed on: Sept. 21, 2013(in Russian).
- [18] D. Easley, J. Kleinberg, *Networks, Crowds, and Markets: Reasoning about a Highly Connected World*. Cambridge University Press, 2010. [Online]. Available:<https://www.cs.cornell.edu/home/kleinber/networks-book/networks-book.pdf>. Accessed on: February 19, 2014(in English).

This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.